

دجدي شپږمه - لاملونه او پايلې ئې

يو روسی منل وایې : چی څوک زور لری نو د عقل اړتیا ئې نشته. کله چی دبرژنیف کم عقله باند په یوه ناسنجولي عمل سره پر خپل یوه دوست هیواد افغانستان باندی چی لخوانی د هیڅ ډول خطر ډار نه درلود ، دیرغل تکل وکړ ، هغه ئې اشغال او دمنځنی اسیا دخپلو مستعمرو پشان ئې د روسفیکیشن پلانونه ورپکښی پکار واچول ؛ نوهغه وخت ما داسی فکر کاوه چی دامتل د روسانو دکړو وړو سره د سمون له مخی منځته راغلی دی او یوازی ددغه اولس د واکمنانو ځانگړیتوب بښی. دنری دیوقطبی کیدلو وروسته امریکا ځان یو بی رقیبه ځواک وموند او خپلسری ئې پیل کړه . نژدی دتولې نری دمخالفت سره سره پر عراق باندی د بوش یرغل ودی پایلې ته ورسولم چی دامتل دهر زورور سره سمون خورلای شی . وروسته پدی باور شوم چی اصلا بشری ټولنه لاتر اوسه د ذهني ودی او تکامل په کښتو پراوونو کښی واقع ده، اوسنی نړیوالی اړیکی او په ملی کچه ځان غوښتنی د زورلرونکو هیوادونو دمشرانو ذهنیت داسی عیار کړی دی چی ددغه زنجیر په هره کړی کښی باید له هرڅه نه وړاندی خپلی شخصی گټی په پام کی ولری او د دغو گټو پربنسټ بیا ملی گټو او یا نړیوالو ارزښتونو ته پام واړوي . ددغی خبری دثبوت دپاره کیدلای شی په یوه یا بل شکل کی دپادونې وړ ډیری بیلگی په گوته شی .

د دی ډول بیلگو څخه یوه تر ټولو کر غیرنه ئې په ۱۹۷۹کی دکرملین دنپوهو واکدارانو په برخه شوه . ۱۳۵۸ کال دجدي شپږمه نیټه دافغانانو دهغی غمیزی پیل دی چی پایلې ئې دپرافغان مین اولس په میرانه دنری په تاریخ کی دشوروی امپراتوری په نړیدو سره یو نوی پړاو رامنځته کړ. ددغه بشری ناورین څخه که هرچا دخپل توان او وړتیا په پیمانته گټه ترلاسه کړه ، خو یوازی افغانان دی چی په کور کی ئې دکرملین په مردارو لاسونو د بل شوی اور لمبی لا اوس هم د اسمان لورته په جگیدو دی .

هر یو مخ کله لایق وی د آبرویو
اوبښکی نه درومی پرمخ دهرناولی
(رحمان بابا)

راشي وگورو چی نومړي کر غیرنه پریکړه دغه انسان دښمن شیطاني ځواک په کوم دلیل او دڅه پخاطر ترسره کړه . جنرال لیاخوفسکی په خپل (دافغان میرانه او غمیزه) نومی کتاب کی داخبره لا اوس هم یوه معما گنلې ده . په دغه کتاب کی لیکوال دنوموړي غمیزی مختلف اړخونه څیړلې او دلوستلو وړ ټکي ئې را سپړلې دی .
غواړم دهمدغی توری ورځی په پلمه دده دکتاب نه داگړی یوازی دهغه د دوهم پارکی (فصل) نه چی سرلیک ئې (افغانستان ته دپوځونو دلیرلو په باب ستونزمنه پریکړه) دی ، یو څو کرښی وشنم او د لوستونکو مخ ته ئې کښیږدم :

لیکوال که دیوی خوا هڅه کړی دا وښی چی افغانستان ته دشوروی پوځونو لیږل، دافغانی مشرانو (نورمحمد تره کی او حفیظ الله امین) دارتیاوو له مخی د هغوي په غوښتنه اودهغوی سره دمرستی په موخه ترسره شوی دی ، خو دبله پلوه هغه د

(کی جی بی) لخوا وړاندی شوی اسناد او دلبلونه چی لیکوال دافغانی مشرانو دغوښتنو په هکله دلته نقل کړیدی، دهغو کړنو سره هیڅ ډول سمون نلری، کوم چی دغه پوځ دافغان خاوری داشغال په موخه ترسره کړه . دی په هغه په اصطلاح سند کی چی دنورمحمد تره کی او کاسیگین ترمنځ دتلیفونې خبرو جریان پکښی لیکل شویدی، ښی چی دهرات تربلوا وروسته دبلوا دخپلو پخاطر نورمحمد تره کی د کاسیگین نه دپوځی مرستو غوښتنه کوی او کاسیگین دنری او سیمی دشرایطو په نظر کی نیولو سره دپوځونولیرل د دواړو خواوو په گټه نه بولی او پایلې ئې دخطره ډکی بولی . ددی خبرو اترو جریان دکتاب په ۷۴ مخ کی پدی کرښو پای ته رسیږی :

(... دغه خبری په کابل کی دلوی پوځی سلاکار جنرال ل. گاریلوف دیاور لخوا ژباړل کیدلې او د ب. باخانوف لخوا ثبت کیدلې) . که څه هم دکتاب په ۸۸ مخ کی لیکوال پخپله لیکي چی : (... دهرات بلوا حکومت ته وفادارو ځواکونو پرته لدی چی دشوروی پوځونو مرسته تر لاسه کړی، پخپله وځپله) . له دی نه چی تیرشو په لوړه موضوع کی دحقیقت څرگندولو په هکله منطق ډیر کمزوری ښکاری څکه اول داچی دی خبرو دکابل او مسکو تر منځ په تلیفون کی جریان درلود او ترهغه ځایه چی زه معلومات لرم ، تره کی او کاسیگین دواړه په انگریزی ژبه پوره بلد خلگ وه او وژباړونکی ته اړتیا نه بریښیده . دوهم داچی (کی جی بی) پخپله په مسکوکی دثبوتولو بشپړ امکانات درلوده ، او پدی خاطر نو په کابل کی بیا ددوی د اجنټانو لخوا دثبوتولو ضرورت څه وو ؟

تعداد صفحات: از

افغان جرمن آنلاين شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید

maqalat@afghan-german.de

لیاخوفسکی له یوی خوا د کتاب په ۹۲ مخ کی دیوه پټ راپور له مخی دحفیظ الله امین دخولې لیکې چی دشوروی پوځی ټولگی که افغانستان ته راولیرلی شی نو په جگړو کی به ونډه نه اخلی اویوازی به دیوه ډاډمن ډال په توگه دنده سرته رسوی، خو لږ وروسته په ۹۳ مخ کی بیا دیوه بل پټ راپور پر بنسټ همدارنگه دحفیظ الله امین له قوله لیکې چی دشوروی څرخکو (هیلیکوپترونو) نه به دپاکستان څخه درالیرل کیدونکو یاغیانو او تروریستانو پر خلاف په جگړو کی کار واخیستل شی . دلته زما په اند دوه ټکي دپام وړ دی چی دموضوع رښتینوالی تر سوال لاندی راولی :

الف - دغه دوه راپورونه دیو ډبل ضد غوښتنی رامنځته کوی .

ب - ټولې نړی اوپه ځانگړی توگه دافغانانو پوځ نسل ته معلومه ده چی په هغه وخت کی لا دپاکستان څخه دوسله والو یاغیانو او تروریستانو داسی ډله ایزه رالیرنه پیل شوی نه وه چی دهغوی سره دی دجگړه ایزو عملیاتو ضرورت دومره زیات شی چی له بل هیواد نه ئی پر ضد پوځی مرسته وغوښتله شی ، داخبره دوخت دواقعتونوسره هیڅ سرنه خوری .

ښاغلی لیاخوفسکی همدارنگه د(کی جی بی) یوه بله ځانگړی دوسییه (بیخی پټ لاسوند) پرانیزی چی هلته دشوروی اتحاد کمونیستی گوند د سیاسی بیرو دیوی غونډی جریان ثبت شویدی، چیری چی پ. کیریلنکو، ف. اوستینوف (دملی دفاع وزیر)، ن. کاسیکین (دوزیرانو دشورا رئیس یا صدراعظم)، ی. اندروپوف (د کی جی بی رئیس) ، ک. چرنینکو، ل. زمیاتین او دخارجی چارو وزیر ښاغلی ا. گرومیکو حاضر دی او افغانستان ته دپوځی ټولگیو د احتمالی لیرلو موضوع څیری (د کتاب د ۷۵ - ۷۹ مخونو پوری) . پدی راپور کی دهر یوه حاضر غړی دنظر ټکی درج شوی چی هر یوه په خپل وار دپوځونو دلیرلو سره په ډاگه مخالفت څرگند کړی او دخپل مخالفت دلیلونه ئی هم په گوته کړیدی . دیادونی وړ ده چی په سند کی تاریخ ندی ښودل شوی او دخبرو دجریان نه داسی ښکاری چی پخپله برژنیف په جلسه گډون ندی کړی . غواړم د بیلگی په توگه ددغو کسانو له ډلی نه د ښاغلی گرومیکو خبری او دده دمخالفت استدلالونه ټکی په ټکی د کتاب دپښتو ژباړی نه چی د ښاغلی محب الرحمن پواسطه ترسره شویده ، رانقل اوبیانی په هکله څوکرښی څرگندونی وکړم :

(ا. ا. گرومیکو : زه په بشپړه توگه دملگري اندروپوف ددی وړاندیز نه ملاتړ کوم چی افغانستان ته دی دپوځونو دلیرلو په باب پریکړه نه نیول کیری . هلته پر اردو ډاډ نشته . که زمور اردو افغانستان ته ولار شی نو تیری کونکی به وگنل شی . هغه به هلته دچا پر خلاف جنگیری ؟ ښکاره خبره ده چی دافغانستان دخلگو پر خلاف به جنگیری او له هرچا تر مخه به پرخلگو ډزی کوی . ملگری اندروپوف بیخی پرځای وویل چی په افغانستان کی لا حالات انقلاب ته سم ندی چمتو او ټول هغه څه چی مورپه ډیری سختی پدی وروستیو کلونو کی دوسلو دکمښت او داسی نورو په برخه کی ترسره کړل ، هغه به ټول پر او بو لاهو شی . البته دابه دچین دپاره هم یو ښه سوغات شی . ټول ناپیښلی هیوادونه به زمور پر خلاف راپورته شی . پر یوه خبره دډول گام به ډیر سخت عواقب و لری . له کارتر (دهغه وخت دامریکا اولسمشر . ن.) سره دلیونید ایلچ (برژنیف . ن.) کتنه به پارچاو او دکال په پای کی د ژیسکاردستن راتگ به هم تر پوښتنی لاندی راشی . ښه ، مور به له دی کارنه څه گټه تر لاسه کړو ؟ یوازی افغانستان دهغه له اوسنی حکومت او وروسته پاتی اقتصاد سره چی هغه هم په نړیوالو چارو کی چندان وزن نلری . له بله پلوه داهم باید له پامه ونه غورځوو چی مور له حقوقی پلوه هم د پوځونولیرل نه شو سپینولای . دملگرو ملتونو له اساسنامی سره سم دغه هیواد کولای شی له مور نه دمرستی غوښتنه وکړی او له بهر نه دتیری د تر سره کیدو په حالت کی مور کولای شو چی هلته پوځونه وړ ولیرو . خو افغانستان اوس له هیڅ ډول تیری سره هم ندی مخامخ . اوس ددهغوی کورنی خبره ده او هلته دخلگو یوه ډله له بلې سره په خپل منځی انقلابی شخړه اخته ده . برسیره پردی باید ووايم چی افغانانو لاتر اوسه په رسمی توگه له مور نه دپوځونو دلیرلو په اړه کومه غوښتنه هم نده کړی)

که چیری دلیاخوفسکی په کتاب کی دسیاسی بیرو دغونډی دجریان نقل شوی پټ لاسوند رښتینی او حقیقی وی ، نودخارجی چارو وزیر اندری گرومیکو دیوه مجرب سیاست پوه او د بین الدول حقوقو دماهر په توگه د ښی منځ ویشتلې اویو لږ ډیر ضروری او دپام وړ واقعتونه ئی په گوته کړیدی چی په لاندی کرښو کی به ورته اشاره وکړم :

الف - دی ډار څرگندوی او وایي چی که زمور اردو افغانستان ته ولارشی نو تیری کونکی به وگنل شی . ددی خبری ښکاره معنی داده چی دوی له وړاندی لا افغانستان ته داردو په لیرلو کی نور کرغیرن هدفونه په پام کی نیولی ، نه دثور دانقلاب په دفاع کښی مرسته . کنه نو دیوه دوست هیواد اردو چی وبل دوست هیواد ته دنړیوالو نورمونو سره برابر ولیرل شی او هلته دهغه هیواد د ځمکنی بشپړتیا په ساتلو کی مرسته ورسره وکړی ، هېڅکله به هم تیری کونکی ونه گنل شی . همدا اوس اوس په ډیرو هیوادونو کښی دنورو هیوادونو پوځی ټولگی او هدی شتون لری ، خو

داچي هلته ئى خايى دولتونه راپرخولي ندى او خپل لاسپوڅى ئى پرځاى ورته كښينولى ندى ، نوهيچاهم دتيري كونكو نوم ورباندى ايښى ندى .

ب - او كه چيري بيا ددوى اردو هلته په افغانستان كى دنړيوالو نورمونو په چوكاټ كى مرستندويه چارى ترسره او دافغان حكومت ملا تر وكړى ، نو گروميكو ته داسوال پيدا كيږي چى لدى كار نه به مور څه گټه ترلاسه كړو ؟ يوازي افغانستان دهغه له اوسني حكومت او وروسته پاتې اقتصاد سره . فكر كوم د ستونزى اصلى زنى په همدغى موضوع (دافغانستان اوسنى حكومت) كى پټ دى . كه چيري ددوى اردو د افغان اوسنى حكومت په نسكورولو لاس پورى كړى ، نو طبعى ده چى تيرى كونكى به وگڼل شى ، داكار به دچين دپاره يو ښه سوغات شى ، ټول ناپېلتى هيوادونه به دشوروى پرځلاف راپورته شى ، او لنډه داچى عواقب به ئى ورته ډير ناوړه تمام شى . او كه چيري نوموړى اردو دافغان حكومت سره دسولې په ټنگښت كى قانونى او دوستانه مرسته وكړى، بيانو داحكومت د ازاد خيالو نورمحمد تره كى او حفيظ الله امين په مشرئ ددوى (دكرملين واكدارانو) په درد نه خورى . معلوميري چى دهمدغى ستونزى له مخى دسياسى بيرو غرو و افغانستان ته د اردو ليرولو په كاركښى تصميم نيولوته زره نشو ښه كولاى . دوى داوس دپاره ښه داگڼل چى له دى تير او انتظار وباسى . پدى موده كښى به استخبارات ضربتى كار وكړى ترڅو دغه دوه نافرمانه او سر كښه مشران چى كرملين ته ئى تندى پر سجده نه لگيري ، په خپلو كى سره واچوى او يو په بل ئى وټكوى او فرمانبرداره لاسپوڅى مشر ببرك كارمل ته لاره هواره كړى . پدى كى هيڅ شك نشته چى تره كى او امين دواړه دشوروى سره دټينگي دوستى غوښتونكي وه او پدى كار باندى سخت نازيدله، خودشوروى مشرانو ناسنجونكو كړنو وښوده چى دغو كسانو دا دوستى دمارشال ټيټو (ديوگوسلاويا پخوانى ازادخياله مشر) په مقام كى غوښته، نه د دوبچيک (په چكوسلواكيا كښى دشوروى لاسپوڅى مشر). ځكه نو لكه گروميكو چى وايى ، ددوى په مشرئ ئى اوسنى حكومت په درد نه خورى .

ج - دنړيوالو حقوقو دماهر په توگه ښاغلي گروميكو داتكى له پامه نه غورځوى چى دوى له حقوقى پلوه هم د جهانيانوپه وړاندى افغانستان ته دپوځونو دليږلو خبره سپينولاي نشى ځكه چى له يوى خوا دملگروملتونو داساسنامى سره سم دافغانستان دولت لخوا ورڅخه دپوځى مرستى د غوښتلو په اړه يادونه هم نده شوي او دبل لورى ديوه هيواد لخوا د دغسى مرستى غوښتنه كه وهم شى، دنړيوالو حقوقو له مخى يوازي هغه وخت قانونى او پر ځاى گڼل كيدلاى شى چى ديوه دښمن هيواد لخوا تيرى ورباندى شوى وي او پخپله ئى دمخنيوي وس ونلرى . دشوروى حاكم گوند دسياسى بيرو غړى او دخارجى چارو وزير په ډانگ پېلتى توگه اعتراف كوى چى افغانستان خوله له هيڅ ډول تيرى سره دهيجا لخواهم مخامخ ندى او هرڅه چى په هغه هيواد كى تيريږي، دا ددوى خپل منځى كورنى خبره ده . له دى پرته دى همدارنگه دسياسى بيرو نورو غرو ته په ډاگه وايى چى افغانانو خولاتراوسه په رسمى ډول (قانونى وي ياغير قانونى . ن .) له مور نه دپوځونو د ورليږلو پخاطر كومه غوښتنه هم نده كړى . دكتاب ليكوال (لياخوفسكى) دهمدغه ټكي په اړه داروند مخ په پايليك (حاشيه) كى ويوه واقعيت ته په اشاره كولو سره زياتوى : (ښايى دهمدغو خنډونو دپټولو له امله به وي چى افغانستان ته زمور دپوځونو دليږلو نه وروسته، پرديموكراتيك جمهوريت باندى دبهرنى تيرى افسانه رامنځ ته شوه).

لدى نه ښكارى چى شوروى واكمنانو هم دامنل چى دتلفونى خبرو اترو په ترڅ كى دكوم هيواد دمشر لخوا دخپل ضرورت ښودنه يوه رسمى غوښتنه نده او دافغانى مشرانو لخوا د داسى رسمى غوښتنى سند چى پرېنست ئى كرميلين قانونى حق ترلاسه او هلته ته ۲۰ زره كسيز پوځ وليږي، هيڅكله هم نه شوروى واكداران اونه هم له هغوى نه وروسته دفدرالى روسيى ځاى ناستى پدى توانيدلى دى چى نړيوالو ته ئى وړاندى او لكه گروميكو چى تشويش درلود ، خبره پرى سپينه كړى .

داوى ټولې هغه اوټې بوتې چى تر اوسه پوري يا دتلفونى خبرو په ښه او ياهم دشوروى سلاكارانو له قوله په اصطلاح د سند پنامه وړاندى شوى دى . نوره به وطنوال پخپله قضاوت وكړى .

زما په خيال همدغه ټكى دموضوع منځپانگه او د ښى منځ دى چى بايد ورته په ټينگه پام واړول شي او په پوره غور وشنل شى . كله چى (كى جى بى) پدى و توانيدل نورمحمد تره كى او حفيظ الله امين په خپلو كى سره واچوى او پدى شخړه كى برى دامين په برخه شو، نو د (كى جى بى) دپلان لومړى مرحله عملي او دوهم پړاو ته د تيارى نيول پيل شوه . اوس نو بايد د امين سره حساب پاك شوى واى، چى پخاطر ئى په اردو كى د حفيظ الله امين د له منځه وړلو په موخه په تحريكاتو او پاڅونو لاس پورى كړ. يو او بل ځاى بلواگانى منځ ته راغلي ، خو امين پريكنده گامونه واخيستل او په ټكولو كى ئى بريالى را ووت . د نيول شوو كسانو څخه دپوښتنو او تحقيقاتوپه ترڅ كى امين ته انكار نه منونكي اسناد پلاس ورغلل چى پدى كار كى د (كى جى بى) په دستور شوروى سلاكاران لاس لرى او ان

د سفارت لخواڼی د کارمل پلویانو ته بی شمیره پیسی او وسلې هم ویشلې کیری . پدی توگه حفیظ الله امین ددی بلا څخه دځان دخلاصون په فکر کی شو. داچی ټولې نړی ورڅخه مخ اړوی وو او اقصاډ ئی دستتې نه نیولې تر ټانک او الوتکو پوری یوازی په شوروی پوری تړلې وو، ځکه ئی نو په مقابل د پری کونکې عمل توان ندرلود. له هرڅه وړاندی ئی تصمیم ونيو د لودییز، امریکا او گاونډیانو سره د دوستانه اړیکو دبیا ټینگولو موضوع تر لاس لاندی ونیسی ترڅولر و ډیر نوری اقتصادی سرچینې پلاس راوړی. ده همدارنگه ددی دپاره چی حاکمیت ته قانوني بڼه ورکړی، داساسی قانون د مسودی دتیارولو دپاره ئی یو کمیسیون وټاکه او دیوی پراخی لویی جرگی د رابللو دپاره ئی په تیاری نیولو لاس پوری کړ. دژوند په اخیرنیو ورځو کی ئی د اساسی قانون مسوده هم جوړه شوی وه او په نظر کی وه دهم هغه کال (هجري ۱۳۵۸ - میلادي ۱۹۷۹) د جدی په ۱۱ نیټه چی دخلق دموکراتیک گوند دتاسیس کلیزه ده، دنظر غوښتنو په موخه په رسنیو کی نشر شی او د ۱۳۵۹ کال دثورتر ۷ نیټی پوری ئی دلوی جرگی لخواهم د دودییز تائید پراو تیرکړی . ده غوښته حاکمیت ته دقانونی شکل ورکولو وروسته دغرب او امریکا سره د دوستی او اقتصادی همکاریو ترونونه لاسلیک او بیا شوروی ته شاوگرځوی . دحفیظ الله امین داتولي هلي ځلي (کی ج بی) په کلکه څارلي . البته شوروی غوره گڼل تر څو امین په داخل کی د افغانانو پلاس له منځه یوسی او پرځای ئی و افغانستان ته د ببرک کارمل دبیرته راتلو لاره خلاصه کړی . کله چی دا کار ورته ستونزمن شو، نو ئی امین ته داسی وښوده چی ددوی استخباراتو موثق شواهد ترلاسه کړی چی امریکا غواړی دپاکستان دلاری تجاوز پری وکړی، نو وړاندیزئ ورتنه وکړ ترڅو په رسمی توگه له شوروی نه دانقلاب دژغورلو پخاطر دوی دپوځونو د ورتنه رالیږلو غوښتنه وکړی. داچی امین نور پر دوی باندي پخوانی ډاډ له لاسه ورکړی وو، نو ئی دی کارته زړه نشو ښه کولای . په پای کی جوړه پر دي وشوه چی شوروی به په نسبتا زیاته پیمانته نوی موډرنې وسلې او زره ئی نوی محاربوی ماشینونه ورتنه راولیږی. داچی افغان پوځ ددغو نوو وسلو سره بلدیت ندرلود، پریکړه وشوه دڅه مودی دپاره شوروی نظامی پرسونل هم ورسره راواستوی چی افغانی پرسونل ورباندي بلد کړی او بیا بیرته خپل وطن ته ولاړشی . ددی کار دپاره هوايي پل جوړ او دری شپي پرله پسې ضربتی کار پري وشو. وروسته معلومه شوه چی شورویانو پدغه ډول دالفا پنامه هغه ډله راتیره کړی وه ، کومی چی د جدی په شپږم ماښام دتاج بیگ پر قصر هجوم یووړ، دحفیظ الله امین برسیره ئی دهغه واره ماشومان هم په بیرحمانه توگه تر تیغ ترکړل. سباته ئی ببرک کارمل هم له شوروی نه راوست او د دوهم شاه شجاع په مقام کی ئی پرتخت کښیناوه.

پدی ډول دهمدغی کرغیرنی ورځی نه دافغانانو هغه غمیزه راپیل شوه چی دادی نژدی دری لسیزی وروسته ئی لاهم د پای ټکی څرگند ندی .

- دافغان دښمنو کړیو دهرڅه ژر بریادیو په هیله !
